

УДК 050:[061.1:015](477):002.2(091)

Галина Ковальчук,
завідувач відділу стародруків та
рідкісних видань НБУВ

Теорія книгознавства та історія книги на сторінках "Вісника Книжкової палати"

Ювілейні публікації завжди мають дещо мемуарний характер, і це природно. Ось і зараз, збираючись проаналізувати певний аспект з поважного масиву публікацій "Вісника Книжкової палати" за 15 років його існування, я пригадую 1996 рік, перші засідання редакційної колегії журналу, впевненість Миколи Івановича Сенченка щодо необхідності існування такого видання в Україні, щодо його проблематики, майбутнього. Пам'ятаю, з яким ентузіазмом ми розповсюджували перший номер журналу в Київському національному університеті культури і мистецтв, серед колег з інших установ. Сьогодні, мабуть, перший номер журналу є вже бібліографічною рідкісністю (при тодішньому тиражі в 300 примірників). А саме цей перший здвоєний випуск (№ 1—2 за 1996 рік) є доволі визначальним, програмним для подальшого розвитку видання. Адже саме тут, безпосередньо на звороті титульного аркуша, редакція констатувала складність ситуації в галузі, що була пов'язана з ідеологічними змінами в суспільстві, з переоцінкою цінностей, з нестачею нових кадрів, здатних вирішувати пріоритетні завдання, головними серед яких були названі: вивчення історії бібліотечної і видавничої справи України, історії української бібліографії; проведення досліджень в галузі книговидання і книгорозповсюдження; визначення і впровадження в практику роботи бібліотек та інформаційних центрів україномовних класифікаційних систем, розробка предметних рубрикаторів, а в подальшому і предметного тезаурусу державною мовою; створення Українського бібліографічного репертуару і системи ретроспективних бібліографічних покажчиків національних меншин; практична робота по зберіганню пам'яток писемності і друку та багато іншого. На вирішення цих проблем і мав спрямовувати свою діяльність "Вісник Книжкової палати".

Безперечно, ґрунтовно розглянути, як за 15 років існування ставив чи розв'язував журнал ці та інші питання, нереально. Хоча одразу хочемо наголосити, що цей часопис був і лишається чи не єдиним галузевим щомісячником. Погодьмося, доволі складно щомісяця віднаходити, редагувати і публікувати певний обсяг нових матеріалів, дотримуючись стратегічного напрямку і зберігаючи усталеність основних рубрик, власне обличчя журналу. Змінювався склад редакційної колегії, обкладинка, інколи обсяг, але журнал є упізнаним, стабільним, вже наразі звичним джерелом актуальної інформації для спеціалістів.

Варто відзначити постійну рубрику "Колонка (пізніше — сторінка) головного редактора", яку незмінно впродовж 15 років веде директор Книжкової палати М. Сенченко. Теми його статей, зрозуміло, змінювалися. Особливо ми б хотіли відзначити його статті, що стосуються галузі: "Шлях української

книги в контексті світового книговидання" (2007, № 1—3), "Від ери Гутенберга до ери комп'ютекстів" (2007, № 6), "Трансформація цензури: від явної до латентної" (2007, № 11, 12), "Книговидання трьох слов'янських країн: Україна, Білорусь, Росія" (2008, № 3, 4) "Підсумки роботи книжкової індустрії Білорусі та Росії" (2011, № 1 та № 6) та ін.

Найбільш плідною в журналі є традиційна рубрика "Видавнича справа". Це відповідає заявленій проблематиці публікацій часопису: видавнича діяльність, нормативно-правове забезпечення книговидання та книгорозповсюдження, аналітично-статистичні огляди випуску видань в Україні. Тут постійно публікуються документи галузі (див. характерний приклад у № 5 за 2007 р.), аналітичні професійні статті президента Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів О. Афоніна, поточна статистика книговидання України, аналіз випуску і прогноз українського книговидання в публікаціях заввідділу Книжкової палати С. Буряк, дослідження книгознавчих аспектів видавничої справи. Зацікавлення читачів викликали й окремі статті цієї рубрики, такі як "Тенденції сучасного українського книговидання" М. Тимошика (2001, № 7), "Рейтинг видавців неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань та методичні рекомендації щодо їх видавничого оформлення" Г. Плиси (2001, № 3), "Сутність і способи діяльності редактора щодо формування видавничого портфеля" Ю. Паливоди (2009, № 1), "Історія реклами у видавничій справі" Т. Булах (2007, № 8) та ін.

Надзвичайно корисною, важливою для розвитку галузі ми вважаємо постійну рубрику журналу "На допомогу видавцю-початківцю", яку важко переоцінити. Публікації цієї рубрики, підготовлені різними співробітниками Книжкової палати, з лихвою компенсують певну, здавалося б, нестачу теоретико-книгознавчих статей журналу. Для прикладу вкажемо тематику таких публікацій лише за перший рік започаткування цієї рубрики. Мотивація, доцільність створення такого розділу в журналі обґрунтована у вступному слові до першої публікації рубрики в № 1 за 2001 рік директора Книжкової палати М. Сенченка. Отже, 2001 р.:

№ 1. "Що таке книга?" — чудова, на наш погляд, стаття першого заступника директора Книжкової палати Н. Петрової.

№ 2. Внутрішня структура книги. Елементи та особливі види тексту (Рубрикація). Що необхідно знати про видавничу діяльність (матеріал до рубрики підготували Н. Петрова, О. Громоздова).

№ 3. Обов'язковий примірник видань (Н. Петрова).

№ 4. Елементи та особливі види тексту (Види заголовків і ділянки їх застосування). Конструкція книги. Міжнародний стандартний номер книги (ISBN) — (Н. Петрова, І. Погорельська, П. Мачуга).

№ 5. Види книжок. Примірники особливого призначення. Нормативна база видавничої діяльності (Н. Петрова, Г. Пліса).

№ 6. Елементи та особливі види тексту (Нумерація та позначення літерами заголовків). Бібліографічне і статистичне обслуговування Книжковою палатою України. Штриховий код (Н. Петрова, І. Погореловська, П. Мачуга).

№ 7. Елементи та особливі види тексту (Основні вимоги до рубрикації). Основні кількісні параметри книжок (Формат, показники обсягу книжок, обліково-видавничий аркуш, наклад (тираж), місткість друкованого аркуша та її коефіцієнт (Н. Петрова, П. Мачуга).

№ 8. Елементи та особливі види тексту (Переліки) — (Н. Петрова, П. Мачуга).

№ 9. Елементи та особливі види тексту. Скорочення (Н. Петрова, П. Мачуга).

№ 10. Елементи та особливі види тексту. Виділення (Н. Регідайло).

№ 11. Елементи та особливі види тексту. Числа і знаки (Н. Регідайло).

№ 12. Елементи та особливі види тексту. Цитати (Н. Петрова, О. Васьківська).

Варто додати, що рубрика "На допомогу видавцю-початківцю" продовжувалась десять років: останній матеріал "Одиниці вимірювання видавничої і поліграфічної продукції" було надруковано у журналі № 12 за минулий рік, а її науково-методичного характеру рекомендації, як можемо судити, корисні не лише початківцям.

Інформація про нові видання розміщується в постійній рубриці "Рецензії".

Інші постійні рубрики: "Бібліотечна справа"; "Інформаційні ресурси"; "Підготовка кадрів"; "Історичні розвідки"; "З архіву Книжкової палати"; "Політика, культура, мистецтво"; "Видатні діячі та визначні події"; "Конференції, конкурси, виставки". Ми ж вирішили зупинитися лише на теоретико-книгознавчих та історико-книгознавчих публікаціях, які фахово нас цікавлять, залишаючи бажаним для аналізу величезне поле інших тем, які так чи інакше знаходили висвітлення в журналі. Одразу маємо вибачитися, якщо з тих чи інших причин (зокрема, відсутності певних номерів під рукою) пропустимо публікацію певного автора. Та й обсяг статті не дає змогу детально зупинитися на всіх публікаціях навіть із названого питання.

На нашу думку, символічним є вже найперша публікація в першому випуску за 1996 рік — передрук вступу до книги Ю. Ковалевського, колишнього директора Українського бібліографічного інституту при Головній книжній палаті в Києві, та Ю. Меженка, колишнього директора цієї палати, а згодом директора Українського наукового інституту книгознавства, "Практическое руководство по библиотечковедению" (Пг.: Мысль, 1923). Вступ цей називався "Книговедение и библиотечковедение", і в ньому, зокрема, коротко й доступно викладено триєдину книгознавчу формулу або складові книгознавства (бібліології) М. Лісовського: книговиробництво, книгорозповсюдження, книгоопис; охарактеризовано складові бібліотекознавства, а у висновках зазначена спільна мета: створити засоби, за допомогою яких кожен зможе серед друкованих творів розшукати і одержати саме те, що йому потрібно.

Передруки важливих історичних документів були і в інших номерах. Зокрема, в № 3 і 4 за той же рік опубліковано "Записку по вопросу о цензуре книг на малорусском языке" 1905 р., укладену викладачами Харківського університету, в якій, по-перше, обґрунтована необхідність пом'якшення цензури щодо українського друку, а по-друге, викладена історія цензурних утисків щодо нього. До речі, журнал неодноразово вдавався до висвітлення питань з історії вітчиз-

няної цензури. Не можна не згадати в цьому напрямі статті М. Тимошика "К печатанию не должно быть позволено": до історії цензури українського друкованого слова" (2000, № 3 і № 6), О. Каракоз "Витоки бібліотечної цензури в Україні" (2003, № 5) та "Бібліотечна цензура в Україні у двадцяті роки XX століття" (2004, № 11), а також цілу серію статей О. Федотової: "Книга як об'єкт цензурної політики" (2002, № 6), "Демократичні зміни та зворотні тенденції хрущовської "Відлиги": нарис з історії цензури друкованих видань у 1954—1959 роках" (2003, № 9, 10), "Цензура друкованих видань в Україні на останньому етапі свого існування (1985—1990): джерелознавчий аспект" (2003, № 11), "Контроль зарубіжної літератури українською мовою як напрям роботи органів цензури УРСР у 1958 році: джерелознавчий аспект" (2004, № 2), "Цензурні джерела з контролю за музейними фондами друкованих видань в УРСР у 1947—1952 роках" (2004, № 3), "Обмеження друкованого слова в Україні в тридцятих роках XX століття" (2009, № 3), "Методологічні принципи дослідження політичної цензури творів друку і українознавчий ракурс" (2009, № 6). До цього можна додати також публікації О. Федотової про спецфонд Книжкової палати (2002, № 4 та 8), О. Сербіна "Самвидав" (2003, № 1) тощо.

Певною мірою з цензурою можна пов'язати емігрантські видання, яким теж було приділено увагу в журналі. Ця інформація сприймалася з великим зацікавленням, адже в радянський час, саме внаслідок цензури, було дуже мало відомо про такі видання. Тут можна назвати публікації О. Федотової "До історії виходу українського емігрантського журналу "Книга" (Австрія, 1921 рік)" (1996, № 3), О. Заремби "Українське товариство прихильників книги в Празі" (2001, № 8), М. Тимошика "Українське видавництво "Наша культура" у Швейцарії (1945—1947)" (2001, № 9), М. Женченко "З історії правничого книговидання в українській діаспорі (1919—1990)" (2004, № 3).

Безумовно, що історії книги в самій Україні присвячено цілу низку публікацій. Про вітчизняну рукописну книгу в журналі опубліковані статті Н. Солонської "Збірник Святослава 1073 як джерело для вивчення та реконструкції фонду бібліотеки Ярослава Мудрого" (2003, № 7, 8) та "Остромирово Євангеліє в контексті давньоруського книжного багатства і фонди бібліотеки Ярослава Мудрого" (2007, № 11); М. Тимошика "Витоки української рукописної книги: від політичної фальсифікації до нової наукової концепції" (2002, № 11); М. Іванової "Етапи наукового опису рукописних збірань XVII ст. з бібліотек монастирів та церков Києва" (2006, № 6) та "Пам'ятки книжкового мистецтва: рукописні Учительні Євангелія XVII ст. з монастирських бібліотек м. Києва" (2006, № 9).

Історія започаткування українського друкарства висвітлювалася у публікаціях М. Тимошика "Переосмислити історію виникнення українського друкованого слова" (2002, № 7), О. Мельникова "Чи було книгодрукування в Україні до Івана Федорова: огляд публікацій останніх років" (2006, № 4) та М. Низового "Чи було книгодрукування в Україні до Івана Федорова? (Хто ставить це запитання і як на нього відповідають)" (2006, № 9). Варто підкреслити, що "Вісник Книжкової палати" належить до тих нечисленних видань, які наважуються публікувати спірні матеріали, друкувати різні погляди дослідників на певні питання, як-от у названих публікаціях.

Вітчизняне книговидання минулих розглядалося в статтях Л. Рєви "Літературний Київ середньовіччя" (2001, № 11); О. Ісаєнка — з історії Чернігівської друкарні та про її стародруки у київських книгозбірнях (2001, № 10, 2003, № 6) та ін. Не з усіма тезами, що викладені в деяких пуб-

лікаціях, можна беззастережно погодитись. Наприклад, у статті Л. Почапської "Історія розвитку українського друкарства" (2000, № 11) заперечення викликає вже перша фраза: "Становлення і розвиток незалежного інформаційного простору в сучасній Україні сягає середини XV ст.". Коментувати неможливо, бо й зрозуміти важко, що автор має на увазі. Адже Йоганн Гутенберг, про якого йдеться в наступному реченні, точно до України ніякого відношення не мав. Можна зазначити помилки в термінах і назвах: слово "типографія" походить від грецького τύπος, що означало "відбиток", а не "зразок"; Германия українською мовою називається Німеччина тощо. Але це дрібнички, найцікавіше в табличках. Перша з них називається "Періоди розвитку друкарства у світі". Одна колонка — "країна, місто" — через кому, тобто треба було подати і те, і те, а інша — рік появи друкарства, отже, йдеться не про періоди, а про час започаткування друкарства. Насправді в табличці зазначено або країна, або місто: що трапилось, те і вставили. Так, перша позиція — Італія, 1464 р., а друга і третя — Венеція, Мілан, 1469, наче Венеція та Мілан не Італія. Але ж у 1464 р. (насправді — не раніше 1465 р., за деякими даними ще пізніше — 1467 р.) друкарня була обладнана в певному місці, а не в усій Італії, і місце це відоме: монастир Субіако чи Субьяко поблизу Риму, та імена німецьких друкарів, які її відкрили, теж відомі. Так само в табличці далі: названо Аусбург, Нюрнберг (саме так подано), Париж, і поряд з ними Сицилія, Голландія, Угорщина, Іспанія, а нижче знов Флоренція, Лондон, Лейпциг, і знов — Данія, Португалія, нижче — Гамбург, Відень, Тюбінген і на завершення — Північна Америка (років на 150 пізніше від попередніх місць). Якась дивна вибірка. Подальші твердження також не витримують критики: "чехи... започаткували слов'янське друкарство 1478 р.". Так міг писати І. Огієнко майже сторіччя тому, але так не можна формулювати факти сьогодні. За час, що минув після відомої книги І. Огієнка з історії українського друкарства, доведено, що друкарство на чеських землях заснували німці, власне як і в Італії, про що вказано вище, і в деяких інших країнах. Нелогічним виглядає твердження автора статті, що серед слов'ян друкарство широко розповсюджувалось з XVI ст., і на підтвердження пропонується таблиця 2, де більше половини займає XV ст., хоча і це не головне. Дуже вразливо сприймається назва колонки "народність" в табл. "Розповсюдження друкарства серед слов'ян". Про "чехів" ми вже зазначали; серби-чорногорці (що це за народність?) вказані під 1493 р., а просто серби — під 1553. Погодьмося, не дуже зрозуміло; так само й щодо білорусів: автор взагалі не сумнівається, зазначаючи тут 1517 р., що йдеться про Прагу, а це, як відомо, Чехія. Треба акуратніше формулювати свої твердження. Аналогічно й відносно України, цитую дослівно: "Запровадження кириличного друку в Україні відбулося в 1491 р.". Чи знає автор, що йдеться про місто Краків? І як, цікаво, поставляється поляки до того, що їхнє славне місто віднесено до України, адже цього ніколи не було. Інша справа, що в краківських друках 1491 р., за висновками деяких дослідників, є численні українізи та білорусизми (це ще треба ґрунтовно досліджувати історикам мови, філологам). За цією ознакою ці друки, із певними застереженнями, можна вважати українськими, за аналогією з друками білоруса Ф. Скорини, випущеними в Празі. Тому знов-таки, недостовірно є і таблиця 3 "Запровадження кириличного друку в Європі", де вказано: Україна 1491 р., Львів 1574, Острог 1580, Київ 1617 — наче ці міста не є українськими.

Маємо вибачитися перед читачами за те, що відійшли від теми "ювілейної" статті, але якби не цей привід, ми б не

повернулися до ретроспективного перегляду випусків "Вісника Книжкової палати" і не зачепилися за названі недоречності, а їх же надалі будуть повторювати молоді дослідники, посилаючись чи не посилаючись на джерело, сприймаючи надруковане в журналі як перевірений факт. Щоправда, на звороті першого аркуша редакція, як водиться, зазначає, що не завжди поділяє погляди авторів статей, тож будемо вважати, що це саме той випадок. Те саме можна віднести і до тверджень в статті Г. Біланич "Початок книгодрукування на Закарпатті та стародруки" (закарпатські?), (2005, № 11). Беззастережно, навіть не згадуючи (а може, не знаючи) про спірність питання щодо існування друкарні у Грушеві в давні часи, автор так характеризує експонати Закарпатського краєзнавчого музею: "Псалтирі" (5 рукописних та 12 стародруків). Яких часів? Чи це означає, що всі 12 стародруків закарпатського походження? Мабуть, що ні, адже, наприклад, далі за текстом стосовно Біблії аналогічно вказано: друкованих 7, у т. ч. Франциска Скорини, Прага, 1519. Отже, не закарпатські. Тоді що ця інформація характеризує? Що в музеї загалом є рукописи і стародруки? Але яке це відношення має до теми статті? Далі в публікації йде зовсім не коректна фраза щодо двох примірників, цитую: "Острозької Біблії Івана Федорова — 1581 рік: Київ, друкарня Лаври, 12.XI.1758 (у двох томах, Арх. 8464)". Зрозуміло, що острозька не могла бути надрукована в Києві, інакше вона називалася б київська.

Проте більшість історико-книгознавчих публікацій "Вісника Книжкової палати" мають, безперечно, наукову цінність і новизну, і нам дуже приємно відзначити, що таких історичних розвідок за 15 років існування журналу було багато. Так, маловідомі факти представлені в статтях Т. Соколової "Старообрядницька друкарня в Янові та її власник" (2001, № 11), Я. Хіміч "З історії православних церковних музеїв (давньосховищ) в Україні" (2007, № 4), М. Макарової "Нові джерела до історії книжкової справи на Правобережній та Західній Україні у XVIII ст." (2006, № 8).

Помітний слід у дослідженні вітчизняних видань XVIII ст. залишив на сторінках журналу В. Соколов ("Розвиток книгодрукування з техніки в Україні в XVIII ст.", 2000, № 2, 3; "Колекція Хрептовичів як джерело вивчення пам'яток українського книгодрукування XVII — першої третини XVIII ст." (2001, № 1); "Видання з природничих наук та техніки друкарні Піллерів у Львові в останній третині XVIII ст." (2001, № 9); "Соціально-економічні та культурно-освітні чинники функціонування природничо-наукової і технічної книги в Україні в XVIII столітті" (2002, № 11, 12); "Місце природничо-наукової книжки у фондах бібліотек монастирів у Західній Україні в XVIII ст." (2004, № 4).

Важливі питання історіографії українського друкарства висвітлювалися в журналі у статтях Л. Реви "Історія дослідження кирилическої книги" (2001, № 6), "Українське давнє письменство в дослідженнях 20—30-х рр. двадцятого століття" (2003, № 11), "Він жив і творив на Чернігівщині. До портрета Лазаря Барановича: історіографія і бібліографія" (2007, № 1); Р. Кириченко "Історіографічна спадщина" (2003, № 5), Н. Черниш "Початки українського друкарства у дослідженнях Іларіона Свенціцького та Івана Огієнка" (2005, № 6) тощо.

Не оминув увагою журнал і проблематику вітчизняного книговидання XIX—XX ст. Варто згадати статті М. Андрійчука "Видавничу діяльність Громад (70—80 роки XIX століття)" (2008, № 10); Л. Зеленської "Видання музичної книги в Одесі (друга половина XIX — початок XX століття)" (2001, № 11) і "Музично-видавничу справу в Харкові другої половини XIX — початку XX століття" (2003, № 8); Г. Корнєєвої "Тематичний розвиток українських дитячих книжок, вида-

них у Східній Галичині (II половина XIX — початок XX ст.)" (2003, № 6) та "Особливості утворення і функціонування видавництва української дитячої книжки Східної Галичини у 20—30-х роках XX століття" (2003, № 9); Н. Малиновської "З історії української книги у Херсоні (друга половина XIX — початок XX століття)" (2007, № 2) та "Внесок громадських діячів у розвиток української книги другої половини XIX — першої чверті XX століття в Одесі" (2008, № 3); В. Поліщука "Праця на рідному полі": видавничо-редакторська діяльність Михайла Старицького" (2002, № 12); Н. Штефан "Зробив", — отсе потужних мова": культурницька праця Бориса Грінченка в київській "Провсвіті" (2006, № 5).

Як не дивно, значно менше досліджень з історії видавничої справи XX ст. Серед публікацій на названу тему варто відзначити, зокрема, статті Т. Соломонової "Подільські видавництва першої чверті XX ст." (2001, № 12), співробітників Книжкової палати О. Устіннікової, П. Сенько "З історії створення видавничого акційного товариства "Час", 1918 рік (за матеріалами спецфонду Книжкової палати України)" (2006, № 10), Л. Дем'янової, Н. Дехтярьової "Випуск творів Тараса Шевченка за період 1905—2003 роки (Фонд Книжкової палати України)" (2004, № 5), а також статті М. Тимошика "Видавнича справа періоду Української Народної Республіки" (2003, № 4), "Видавнича справа в Україні за радянської доби (1920—1990): ідеологічні та творчі аспекти" (2003, № 9, 10) та "Видавнича справа в Україні за радянської доби (1920—1990): організаційний аспект" (2004, № 2), С. Кисельової "Українське Відродження XX ст., політика українізації та українське видавництво" (2005, № 12), О. Васьківської "Друкована книжкова продукція, видана на терені України у 1917 році" (2010, № 12), "Відродження національного книговидавництва: 1918 рік" (2011, № 6).

Характерно, що в журналі публікувалися матеріали з історії не лише вітчизняної книги, але й світової, наприклад, статті В. Соколова "Західноєвропейські видання з астрономії XV ст. у фондах Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (історико-книгознавчий аналіз)", (2001, № 3, 4); К. Афанасьевої "Становлення книговидавництва в Іспанії в XV—XVIII ст." (2006, № 4). Історії енциклопедичних видань присвячено цикл статей Н. Черниш "Вірні та надійні друзі читачів: історія, сьогодення французьких енциклопедій фірми "Ларусс" (2008, № 6), "Довідкові видання фірми "Ф. А. Брокгауз": традиції німецької якості" (2008, № 9), "Енциклопедія "Британіка": складний шлях світового лідерства" (2009, № 2), "Традиції та новаторство "Большой Российской энциклопедии" (2009, № 4). До речі, історії вітчизняних енциклопедій також приділено увагу: див. публікації Н. Черниш "Маловідомі сторінки історії української енциклопедичної справи" (2004, № 6) та М. Зяблюка, А. Слободяника "Тернистий

шлях становлення (До 75-річчя Української енциклопедії)" (2002, № 10).

У рубриці "З архіву Книжкової палати" розміщувалися передруки статей з давніх видань (наприклад, Б. Грінченка "Як ширилось у нас друкарство", 2007, № 2), або співробітнички цієї установи публікували свої розвідки узагальнюючого характеру (О. Васьківська "Друкар книг, перед тим небачених, та книгодрукування на Україні у XVI—XVIII століттях", 2009, № 1; Т. Крижанівська "Петро Могила: діяльний, високоінтелектуальний", 2007, № 1; "Пантелеймон Куліш — першорядна зірка української культури: письменник, видавець, редактор", 2009, № 8; "Батько нової української літератури: до 240 річниці від дня народження Івана Котляревського", 2009, № 10; А. Шумілова "Олена Пчілка: світло добра і любові", 2009, № 12). Близькими за темою були й нариси в рубриці "Видатні діячі та визначні події", наприклад: "Львівському "Апостолу" й "Букварю" книгодрукаря Івана Федорова — 470 років" (2004, № 4).

Певні статті не завжди вписуються в прийняті рубрики. Рубрика "книгознавство" відсутня в журналі, проте теоретичні книгознавчі розвідки, як і передбачалося на початку, в журналі друкувалися. Можемо назвати, зокрема, цікавий погляд на структуру книгознавчого комплексу знань І. Тимошенко "До питання про структуру загального і спеціального книгознавства" (2006, № 10), цикл теоретичних статей докторанта ХДАК В. Маркової — "Трансформація книжки в умовах інформаційного суспільства: культурологічний підхід" (2005, № 9), "Книга як універсальне джерело спілкування людей: до 120-річчя з дня народження Михайла Куфасова (1888—1948)" (2008, № 5), "До питання еволюції авторської діяльності в контексті книжкової комунікації" (2009, № 4), "Книга як соціально-комунікативна модель сприйняття і репрезентації реальності" (2010, № 12). Книгознавчою ми вважаємо і статтю з мистецтва книги Федора Лукавого "Книга — творчий продукт" (2002, № 4). З історії книгознавства в журналі були опубліковані статті Ю. Секунової "Характеристика праць Л. Биковського" (2001, № 5); Н. Шалашної "Книгознавчі аспекти в діяльності Київської археографічної комісії" (2002, № 2), "Микола Михайлович Білозерський — маловідомий дослідник книжкових пам'яток Чернігівщини" (2006, № 10); Г. Ковальчук "Історики і дослідники української книги (До 80-річчя створення УНІК)" (2003, № 4), "Українське бібліологічне товариство (УБТ)" (2004, № 4).

Вітаючи редколегію журналу і всіх його читачів із 15-річчям існування цього часопису, хочемо побажати йому стабільності, цікавих проблемних публікацій, заповнення білих плям в історії нашої книжності, в тому числі завдяки популяризації книжкових пам'яток з архіву вітчизняного друку Книжкової палати України.